

BREU HISTÒRIA NATURAL DEL PROGRÉS MORAL

La història de la convivència humana és la història de la llibertat dels individus i de les individualitats en què aquells s'agrupen. La llibertat és una idea del binomi propi-aliè, un concepte capaç de produir alegria i capaç de produir tristesa. Combinant tots quatre conceptes dos a dos contraposats (allò propi, allò aliè, l'alegria i la tristesa), s'obtenen, una a una, les deu passions humanes que mouen la civilització, les seves llums i les seves ombres. Combinem i anomenem:

COMPASSIÓ: és la tristesa pròpia per la tristesa aliena.

ENVEJA: és la tristesa pròpia per l'alegria aliena.

MORBOSITAT: és l'alegria pròpia per la tristesa aliena.

ALEGRIA EMPÀTICA: és l'alegria pròpia per l'alegria aliena.

AUTOESTIMA: és l'alegria pròpia per l'alegria pròpia.

AUTOCOMPASSIÓ: és la tristesa pròpia per la tristesa pròpia.

A més d'aquestes sis combinacions, n'hi ha dues més, alhora rares, íntimes i contradictòries. És el pòsit nostàlgic de certes tristesses (alegria pròpia per la tristesa pròpia) i el pòsit melancòlic de certes alegries (tristesa pròpia per l'alegria pròpia). No obstant això, són les sis primeres les que més intensament defineixen l'evolució de la convivència humana, tres positivament i tres negativament. En efecte, tres actuen com a motor del progrés i les altres tres com a resistència: la compassió és el motor del progrés moral, la morbositat la seva resistència; l'alegria empàtica, el motor del progrés social, l'enveja, la seva resistència; l'autoestima, el motor del progrés creatiu, l'autocompassió, la seva resistència.

A primer cop d'ull es diria que, en el món natural, el benefici propi és prioritari i que aquesta exigència perjudica poc o molt els interessos aliens. A la sortida del paradís algú es va descuidar de resumir la resta de la història amb la sentència: «i ara mengeu-vos els uns als altres». Són molts els qui graten en la natura a la recerca d'arguments que expliquin la maldat cultural. Qualsevol comportament humà té la seva dosi genètica i la seva dosi adquirida, però d'aquí no es dedueix que

la dosi natural sigui una coartada universal per a qualsevol actitud de l'ésser humà. Per exemple: l'existència ancestral de depredadors carnívors en la sabana africana no és una llicència moral per als caçadors esportius en les reserves actuals. Per exemple: l'agressivitat del mamífer mascle per defensar un territori no és un precedent que fa comprensible el maltractament masculista ni el nacionalisme exacerbant. Una contradicció no es liquida només per assenyalar-ne una altra encara

major. Per exemple: un tauró balena condemnat per tota la vida a nedar en cercle en un aquari no es fa menys deplorable pel fet de recordar la vida amuntegada dels animals de granja.

En canvi l'existència del progrés moral sí que és un argument a favor (o en contra) de la vigència de les nostres tradicions. Existeix el progrés moral? Tot seguit, una breu història del progrés moral basada en l'avenç del domini de vigència de la compassió:

Hi hagué un temps en què només existia l'autocompassió. Però la compassió no va trigar gaire a afectar altres membres de la família, de la pròpia, és clar. Poc després la compassió arriba ja als individus de tot el clan, del propi, és clar. Algun temps més tard la compassió s'aplica també al veïnat sencer, al propi, és clar.

Després la compassió continua avançant fins a afectar els individus d'una nació sencera, de la pròpia, és clar, o de tota una religió, de la pròpia, és clar, o de tota una ètnia... I així és com hem arribat a admetre que tot ésser humà és digne de compassió.

Sí, el progrés moral existeix i la seva realitat és tan clara que quan mirem enrere ens veiem a nosaltres mateixos com una societat psicòpata, bàrbara o arcaica.

I ara conclouem per inducció. Si, com sembla, el progrés moral existeix, llavors tard o d'hora la compassió afectarà la vida de qualsevol animal per moltes que siguin les contradiccions que hagi que superar. No es pot viure sense contradiccions, però sí amb el mínim nombre de contradiccions possibles.

JORGE WAGENSBERG

Director científic de la Fundació La Caixa, Barcelona

© Jorge Wagensberg